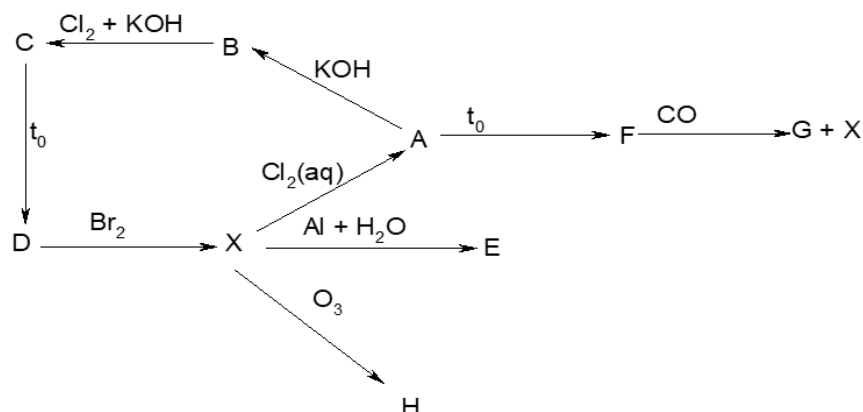

**Завдання III етапу 49-ї Всеукраїнської олімпіади юних хіміків
м. Київ, 21.01.2012 р.**

11 клас – Теоретичний тур

Задача 1. Елемент **X** був відкритий французьким хіміком Б. Куртуа у 1811 році. Є версія, що зробити Куртуа це відкриття допомогла кішка, перекинувши склянку з концентрованою сульфатною кислотою на попіл морських водоростей. Нижче наведено схему перетворень.

- 1) Знайдіть елемент **X**, речовини **A—H** та напишіть відповідні рівняння реакцій, якщо відомо, що сполука **G** не містить **X**, сполуки **H** і **F** мають однаковий якісний склад, в сполуці **H** масова частка **X** складає 77,91%, а в сполуці **F** – 76,05%. Також відомо, що із 3,52 г речовини **A** можна отримати 3,34 г речовини **F**.
- 2) Для чого використовують реакцію **F** з **CO**?
- 3) Напишіть рівняння реакцій двох інших способів добування речовини **A**.
- 4) Які ще ступені окиснення може виявляти **X**, окрім тих, які має **X** у речовинах, наведених на схемі? Наведіть по два приклади відповідних сполук та напишіть рівняння реакцій, за якими можна добути ці сполуки.

Задача 2. Циклоалкани, не зважаючи на насичений характер усіх зв'язків в молекулах, спроможні вступати у реакції приєднання. Так метилциклобутан реагує з бромоводнем переважно з утворенням рівних кількостей речовин **A** та **B**. Інші домішки утворюються у незначних кількостях. Сполуки **A** та **B** мають однакові температури топлення та кипіння, а також спектри ПМР. 1,1-Диметилциклобутан реагує з бромоводнем утворюючи сполуку **C**, причому кількість інших продуктів дуже мала.

1) Визначте сполуки **A**, **B** и **C**. Наведіть рівняння реакцій. Поясніть, чому переважно утворюються ці ізомери.

2) Яка речовина повинна утворюватись при взаємодії метилциклобутану з бромом у розведеному розчині? Чому?

Задача 3. Характеристики бінарних сполук **I**, **II** і **III**, які містять один і той самий елемент **A** і елементи **X**, **Y** і **Z** подані у таблиці.

Сполука	Хімічна формула	Загальне число атомів у 5,00 г сполуки
I	AX_3	$6,88 \cdot 10^{22}$
II	AY_3	$6,65 \cdot 10^{22}$
III	AZ_3	$2,34 \cdot 10^{22}$

Встановіть формули сполук **I**, **II** і **III**, якщо відомо що елемент **X** знаходиться у п'ятій групі періодичної системи елементів Д.І. Менделєєва.

Задача 4. Більшість газів досить погано розчиняються у воді, а деякі мають дуже високу розчинність. Так, в одному літрі води за нормальних умов може розчиниться 500 л хлороводню. При цьому утворюється розчин з густиною 1,2 г/мл.

- 1) Обчисліть масову та молярну концентрацію утвореного розчину.
- 2) Обчисліть рН цього розчину
- 3) Поясніть, чому під час розчинення хлороводню розчин сильно нагрівається, не зважаючи на те, що дисоціація HCl на йони є ендотермічним процесом.
- 4) До утвореного розчину HCl додали 170 мг AgNO₃. Чи випаде при цьому осад, якщо добуток розчинності $K_s(\text{AgCl}) = 1.77 \cdot 10^{-10}$ моль²/л²? Відповідь підтвердьте розрахунком.

Задача 5. Вуглеводень X (масова частка карбону 91,14%) може бути синтезований кількома методами. Перший спосіб полягає у нагріванні C₆H₅Li і рідини з масовою часткою кисню 80%. Другий спосіб – реакція неорганічної речовини Z(w(Na)=56,1%) з натрій бензоатом.

При нітруванні вуглеводня X утворюється суміш чотирьох сполук – A, B, C та D. При цьому A – C є ізомерами з масовою часткою нітрогену 11,29%. Масова частка нітрогену у сполуці D становить 11,38%.

- 1) Розшифруйте речовини X, Y, Z та напишіть реакції утворення X.
- 2) Наведіть продукти нітрування сполуки X та механізми їх утворення.
- 3) Наведіть відомі вам агенти нітрування.
- 4) Запропонуйте ще один спосіб синтезу X.

Задача 6. Лаборанту Сашку потрібно було добути зразки безводних карбонатів літію, натрію та калію. Для цього він вирішив прожарити їх. Але Сашко не знав, що один із карбонатів здатний розкладатися при нагріванні.

- 1) Вкажіть, як змінюється стійкість до нагрівання в ряду карбонатів літію, натрію та калію.
- 2) Який карбонат розкладається при нагріванні? Відповідь підтвердьте розрахунком значення вільної енергії Гіббса реакції розкладу.
- 3) Що отримає Сашко після досліду? Що відбудеться при потраплянні у воду добутих після прожарювання речовин?

Ентальпії утворення та абсолютні ентропії деяких сполук.

Речовина та її агрегатний стан	$\Delta H_{f, 298,15}^{\circ}$, кДж/моль	$S_{298,15}^{\circ}$, Дж/(моль К)
K ₂ CO ₃ (кр.)	-1150,18	155,52
Na ₂ CO ₃ (кр.)	-1129,43	135,0
Li ₂ CO ₃ (кр.)	-1216,00	90,16
K ₂ O (кр.)	-362	96
Na ₂ O (кр.)	-414,84	75,3
Li ₂ O (кр.)	-597,9	37,61
CO ₂ (г)	-393,51	213,67

Задача 7. На малюнку наведено кулестрижневі моделі деяких органічних молекул.

- 1) Зобразіть структурні формули цих молекул та назвіть сполуки.
- 2) До яких класів органічних сполук вони належать?
- 3) За допомогою яких реакцій можна здійснити перетворення **1** → **2** → **3**?

(відповідь підтвердьте хімічними рівняннями)

- 4) Запропонуйте послідовність реакцій, які б дозволили добути сполуку **6** зі сполуки **1**.

